

lenvoorziening van de steden in het westen des lands. Anderzijds werd in de loop van oktober (het aantal in Nederland werkzame Duitse spoorwegmannen werd toen van duizend tot vijfduizend uitgebreid) duidelijk dat voldoende Duitse treinen gebruik konden maken van het Nederlandse net. Zulks leidde er toe dat Seyss-Inquart besloot, het embargo met ingang van 8 november gedeeltelijk op te heffen: in beginsel werden voedseltransporten naar het westen weer toegestaan. Seyss-Inquart dacht daarbij speciaal aan het vervoer van aardappelen. Midden oktober had hij trouwens al goedgevonden dat speciale maatregelen werden getroffen om er voor te zorgen dat in het noordoosten des lands voldoende aardappelen zouden worden geroid.

★

Voor de voorziening van het westen met aardappelen (het weekrantsoen van de z.g. normale verbruiker was 3 kilo en men had, van dat rantsoen uitgaande, in het westen per week dus ca. 13 500 ton aardappelen nodig) was aanvoer uit het noordoosten onontbeerlijk; in september '44 had bijvoorbeeld de aanvoer uit Drente de helft gevormd van de totale aardappelaanvoer naar Amsterdam – Drente had er nog meer kunnen leveren als de z.g. aardappeltreinen niet na het uitbreken van de Spoorwegstaking waren weggefallen. In diezelfde maand gingen zich overigens bij het rooien met name in deze provincie grote moeilijkheden voordoen. Er was tevoren al een tekort aan landarbeiders en dat tekort nam toe toen de bezetter in het gehele oosten des lands duizenden mannen ging dwingen tot het spitwerk voor de verlenging van de *Westwall* welke eind augustus door Hitler was gelast. Berichten omtrent deze dwangarbeid drongen tot het westen door; daar werd trouwens ook bekend dat in de eerste week van oktober in Apeldoorn, Utrecht en Amersfoort grote razzia's waren gehouden (zij komen nog ter sprake). Al dat nieuws hield slechts één waarschuwing in: 'Blijf uit handen van de Duitsers!' Wilde men evenwel het rooien van de aardappelen in Drente, Groningen en Friesland versnellen, dan was het noodzakelijk om uit het westen des lands grote aantallen rooiers het IJsselmeer te laten oversteken. Hoe kon men ze bijeenkrijgen?

Die vraag werd met goedvinden van Seyss-Inquart op 15 oktober door von der Wense besproken met Hirschfeld, *Beaufragter* Schwebel en de